

گشودن زبان کودک

سیدعلی عبداللهی حسینی - علی لطفی

کارشناسان ارشد برنامه‌ریزی آموزشی - تکنولوژی آموزشی

استفاده از بازی، با مسائل و مشکلاتی روبه‌رو خواهند شد. در حالی که نمی‌دانند اگر اهداف بازی‌ها، هم برای معلم و هم برای دانش‌آموز مشخص شود، نه تنها مشکل برانگیز نیست، بلکه استفاده از آن‌ها به عنوان وسیله‌ای برای کمک به کودکان در جهت حل ناتوانی‌های یادگیری، بسیار مؤثر و مفید واقع خواهد بود.

به تجربه ثابت شده است، همه‌ی بچه‌ها بازی را دوست دارند. شاید هیچ کودکی را نتوان یافت که در طول دوران زندگی خود، بازی را تجربه نکرده باشد. آری، بازی برای کودک نوعی نیاز اجتناب‌ناپذیر است. حتی می‌توان گفت: «بازی برای کودک همان اهمیت را دارد که آب برای ماهی و اکسیژن برای موجودات». لذا بر همین اساس، علمای تعلیم و تربیت عقیده دارند، اگر یادگیری اولیه از طریق بازی مورد غفلت و یا بی‌توجهی قرار گیرد، آموزش و پرورش در سنین بالاتر، آن‌طور که باید و شاید، نمی‌تواند مفید واقع شود. هم چنین آنان معتقدند، اگر قرار است پایه‌های محکم برای یادگیری ریاضیات در دوره‌ی ابتدایی، در کودکان بسازیم، باید کودک را در سنین قبل از دبستان با انواع بازی‌ها آشنا کنیم [تبریزی، ۱۳۸۱: ۲۳]

در همین راستا و در ادامه‌ی روش‌های قبلی، یکی دیگر از روش‌های جدید تدریس

چون که با کودک سروکار فداد پس زبان کودکی باید گشاد
این بیت پر معنی را مکرر در کلاس‌های آموزشی، جلسه‌ها، گردهمایی‌ها، کتاب‌ها و نشریات ویژه‌ی معلمان می‌شنویم و می‌خوانیم. اما آیا تا به حال به ابعاد گوناگون زبان کودکی فکر کرده‌ایم؟ در واقع آیا می‌دانیم این زبان چگونه زبانی است و چگونه باید زبان بگشاییم تا کودکان حرف‌های ما را درک کنند و بفهمند؟

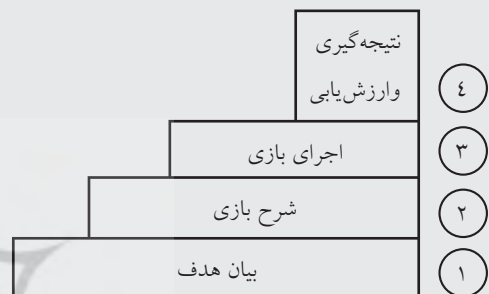
به نظر می‌رسد، با کودکان به زبان‌های گوناگون می‌توان حرف زد؛ زبان قصه، زبان شعر و... اما بهترین و گویاترین زبانی که همه‌ی کودکان در طیف سنی این دوره و با بهره‌های هوشی متفاوت می‌توانند آن را درک کنند، «زبان بازی» است.

شاید با جملات بالا، این سؤالات به ذهن متبادر شود که: واقعاً منظور این است که در کلاس درس بازی کنیم؟ آیا اجرای بازی در کلاس درس، باعث ایجاد شلوغی و سرو صدا نمی‌شود؟ آیا معلم جایگاه و ابهت خود را از دست نمی‌دهد؟ آیا دانش‌آموزان سوء استفاده نمی‌کنند؟ و...

چالش بزرگ بعضی از معلمان در اجرای بازی، وجود همین تفکرات منفی در ذهن آن‌هاست. یعنی آنان احساس می‌کنند با

با عنوان «تدریس مبتنی بر بازی» را معرفی می‌کنیم. مراحل اجرای این روش، در نمودار زیر دیده می‌شود:

آوردن جواب جمع‌ها به صورت ذهنی است. یادآوری: هماهنگی اعصاب و عضلات و درمان نارساوسی، از اهداف دیگر این بازی است. قابل ذکر است که این اهداف را (که در دل بازی مستتر است)، به هیچ وجه برای دانش‌آموزان کلاس مطرح نمی‌کنیم.

مرحله دوم: شرح بازی

در مرحله‌ی حاضر، بازی مورد نظر برای آموزش مفاهیم را شرح می‌دهیم. لازم است در «شرح بازی»، دستورالعمل مورد نیاز و نحوه‌ی انتخاب افراد برای بازی هر دانش‌آموز و وسایل مناسب برای کمک به غنی‌سازی بازی مشخص شود.

آموزگار: گل‌های مهربانم! این بازی به «روش انفرادی» اجرا می‌شود. برای بازی هم به ۳۰ کارت جمع در اندازه‌های «۱۰×۱۰» سانتی‌متری نیاز داریم؛ همان کارت‌ها که در زنگ هنر آماده کردیم.

مرحله سوم: اجرای بازی

این مرحله، عملی‌ترین بخش اجرای روش تدریس مبتنی بر بازی است. در مرحله‌ی حاضر، همه‌ی دانش‌آموزان نقش فعالی در یادگیری دارند و معلم هم به مثابه راهنمای فعالیت‌های بازی عمل می‌کند. هم‌چنین، انواع وسایل آموزشی فراهم شده نیز در اختیار دانش‌آموزان قرار داده می‌شود.

آموزگار: بچه‌ها! قبل از اجرای بازی، از شما خواهش می‌کنم برای ایجاد تمرکز و دقت دانش‌آموزانی که برای اجرای بازی به

با هم وارد کلاسی می‌شویم که آموزگار محترم، پس از اجرای فعالیت‌های مقدماتی، از طریق این روش می‌خواهد فرایند یاددهی و یادگیری را هدایت کند.

طراحی آموزشی

نام درس: ریاضی

موضوع درس: جمع ترکیبی عدد ۱۰

پایه: اول ابتدایی

مرحله‌ی نخست: بیان هدف

در این مرحله می‌کوشیم هدف درس را به روشنی و در نهایت سادگی برای دانش‌آموزان بیان کنیم.

آموزگار: بچه‌های عزیز! خوب توجه کنید، امروز پس از این که جمع اعدادی را که حاصل آن‌ها عدد ۱۰ می‌شود، با کمک و همکاری یکدیگر یاد گرفتیم، ادامه‌ی فعالیت را با «بازی» دنبال می‌کنیم. البته این را هم بدانید که هدف از اجرای بازی در کلاس درس، فقط رفع خستگی نیست، بلکه تمرین و تثبیت یادگیری جمع و توانایی در به‌دست

جلوی کلاس دعوت می‌شوند، سکوت را رعایت کنید.

آموزگار دو دانش‌آموز را انتخاب می‌کند و در فاصله‌ی مناسب از تخته‌ی کلاس قرار می‌دهد. سپس کارت‌های جمع (بدون جواب) را روی تخته‌ی کلاس نصب می‌کند. به هر دانش‌آموز یک کاغذ مچاله شده (توپ کاغذی) می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد با شنیدن شماره‌ی ۳، به کارتی نشانه بروند که مثلاً حاصل جمع آن‌ها عدد ۱۰ می‌شود. بازی با سوت معلم آغاز می‌شود. هر کسی در زدن نشانه دقت بیشتری به خرج داد و به کارت‌های مورد نظر صحیح نشانه رفت، برنده بازی است.

$$1 + 5$$

$$9 + 0$$

$$6 + 2$$

$$6 + 4$$

مرحله چهارم: نتیجه‌گیری و ارزش‌یابی

در روش تدریس مبتنی بر بازی، مرحله‌ی پایان روش تدریس که «نتیجه‌گیری» است، با فعالیت «ارزش‌یابی» همراه است. در مرحله‌ی حاضر سعی بر این است که توجه دانش‌آموزان به برآورد فعالیت‌ها سوق داده شود. از آن‌جا که عده‌ی زیادی از دانش‌آموزان در فعالیت بازی شرکت می‌کنند، به احتمال زیاد به مفهوم مورد نظر برای یادگیری تسلط می‌یابند. از این‌رو، از نتیجه‌گیری بازی، به قصد ارزش‌یابی هم بهره می‌گیریم [آقازاده، ۱۳۸۵: ۳۶۷].

آموزگار: بچه‌های عزیز! در پایان فرمی را

نوشتته‌ی دیوید میچل

ترجمه‌ی آناهیتا خضری کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی

آموزش مهارت‌های اجتماعی

مروری بر راهبردهای یاددهی - یادگیری کاربردی برای توسعه‌ی مهارت‌های اجتماعی در کلاس درس

که برای ارزش‌یابی از فعالیت شما تهیه کرده‌ام، در اختیارتان قرار می‌دهم. چون شما خواندن و نوشتن را به‌طور کامل بلد نیستید، به ترتیب جملات را می‌خوانم. اگر جوابتان مثبت بود، شکل آدمک خوش‌حال را رنگ بزنید. در غیر این صورت، آدمک غمگین را رنگ کنید.

ردیف	فهرست انتظارات	ردیف
۱	هنگام زدن نشانه وقت داشته‌م.	☺
۲	کارت‌هایی را که حاصل جمع ۱۰ داشت، به‌طور صحیح نشانه گرفتم.	☺
۳	محاسبات را به‌صورت ذهنی انجام دادم.	☺
		☹

نمونه‌ی فرم خود ارزش‌یابی

منظور از مهارت‌های اجتماعی چیست؟

افراد توانا به لحاظ اجتماعی می‌توانند با درک و پاسخ‌دهی به موقعیت‌های اجتماعی، به صورت مؤثر بر محیط اجتماعی خود مدیریت کنند. این افراد دارای خصوصیات زیر هستند:

- **حساسیت اجتماعی**^۱: به درستی مفهوم هر رخداد اجتماعی را می‌فهمند، یعنی رمزگشایی کردن از نشانه‌ها (سرنخ‌های) اجتماعی.

- **ایفای نقش**^۲: افراد و نحوه‌ی تجربه کردن آن‌ها را درک می‌کنند.

- **بینش اجتماعی**^۳: موقعیت‌های اجتماعی و آن‌چه را که در اجتماع رخ می‌دهد، درک می‌کنند.

- **فهم اجتماعی**^۴: جریان‌ها و عرف اجتماعی نظیر دوستی‌ها و روابط متقابل اجتماعی را درک می‌کنند.

- **بینش روان‌شناختی**^۵: خصوصیات فردی و انگیزش دیگران را درک می‌کنند.

- **قضاوت اخلاقی**^۶: موقعیت‌های اجتماعی مربوط به آداب و اصول اخلاقی را ارزیابی می‌کنند.

- **ارتباط اجتماعی**^۷: نحوه‌ی مداخله‌ی مؤثر و چگونگی تأثیرگذاری بر رفتار دیگران را درک می‌کنند؛ مهارتی که مستلزم مهار

یادآوری

آموزگاران محترم می‌توانند فهرست انتظارات را با مشارکت فراگیرندگان تهیه کنند یا به جای فرم خود ارزش‌یابی، از فرم هم‌سال‌سنجی استفاده کنند...

منابع

۱. آقازاده، محرم (۱۳۸۵). راهنمای روش‌های نوین تدریس. انتشارات آبیژ. تهران.
۲. تبریزی، مصطفی (۱۳۸۱). درمان اختلالات ریاضی. انتشارات فراوان. تهران.